

Eleccions: un tràmit irrellevant?

Les eleccions andorranes del dia 16 de febrer tenen molt a veure encara amb la lluita entre llinatges i interessos parroquials. Però malgrat el fràgil arc ideològic, el reforçament institucional i la recuperació econòmica són els eixos dels comicis.

"A Andorra no hi ha dretes i esquerres. A Andorra hi ha la dreta, la dreta de la dreta i la dreta de la dreta de la dreta." Així definia fa tres anys el ventall polític andorrà, en una entrevista a Catalunya Ràdio, Oscar Ribas, llavors cap de govern.

Segurament el veterà polític va fer aquesta definició, que sona una mica a *boutade*, amb una intenció simplificadora i didàctica de cara als radiooients catalans, a fi de donar a entendre que en el petit país del Pirineu no existeix aquella sensibilitat política que en altres latituds s'identifica amb l'esquerra tradicional. El fet, però, és que el ventall polític d'Andorra no es pot mesurar gens ni mica en els termes tradicionals de dretes i esquerres, perquè respon a una realitat peculiar que té les seves pròpies lleis i la seva pròpia lògica interna.

Eleccions anticipades. Diumenge vinent, 16 de febrer, els andorranos acudirán a les urnes per elegir els seus representants a la cambra legislativa, el Consell General. Seran unes eleccions anticipades, les segones legislatives des de l'entrada en vigor de la Constitució el març de 1993, després que la primera legislatura constitucional hagués fet aigües el desembre passat en complir-se el tercer dels quatre anys previstos per la llei i haver portat al poder, en aquests tres anys, dos governs de signe contrari capitanejats respectivament per Oscar Ribas i Marc Forné.

Es tracta de proveir els 28 escons d'un parlament al qual els elegits accedeixen per dues vies: catorze, per llistes nacionals, segons el sistema proporcional de Hondt, i catorze per llistes parroquials, a raó de dos consellers per parròquia, on resulta elegida la llista més votada.

A les urnes hi són cridats els nacionals andorranos majors d'edat, que conformen un cens de 10.836

malgrat que els diferents grups s'autoetiquetin de "liberals", "social-liberals" o "progressistes". I és que, més que les diferències programàtiques, en la política andorrana tenen un pes determinant les persones, els llinatges i els interessos de cada una de les set parròquies que conformen el país. És el deix d'una història que no es transforma sinó molt lentament.

El ventall polític d'Andorra no es pot mesurar gens ni mica en els termes tradicionals d'esquerres i dretes.

Dels 'caps grossos' a la 'Reformeta'. En el primer d'aquesta sèrie de tres articles sobre Andorra, qualificàvem la seva història política com la història de la pervivència d'un equilibri medieval basat en la igualtat entre els dos coprínceps. A recer d'aquesta pervivència, d'aquest equilibri i de la protecció que se'n derivava, i ajudant-hi l'aïllament muntanyenc, el país va viure internament durant sis segles segons totes les regles d'una societat patriarcal.

No és fins a la segona meitat del segle XIX que s'acusa algun procés de canvi. En aquest període, Andorra rep d'esquillentes els efectes de la revolució industrial, que aporta al país una influència negativa tant econòmicament —perquè decau la productivitat d'una important activitat, les fargues— com en el terreny social i polític, quan entra en crisi el model basat en la preeminència dels grans propietaris ramaders de les parròquies, anomenats "caps grossos". Resultat d'aquestes tensions van ser, d'una banda, el decret de Nova Reforma del 1866 —que atorgava el vot, fins aleshores reservat als

electors, un 17% de la població total, calculada en 64.000 habitants. La majoria que no vota són, a més dels menors de 18 anys, els residents estrangers, que no poden adquirir la nacionalitat —si no és per matrimoni— fins que no han passat un mínim de 25 anys al país.

Quatre són les formacions polítiques que es disputen els vots i que aquests dies presenten als electors uns programes on no es parla de dretes ni d'esquerres, sinó de projectes per organitzar la perpètua transició del país, uns projectes de característiques molt semblants

ARXIU / ACTUAL

A l'esquerra, enganxada de cartells a la plaça d'Andorra la Vella a l'inici de la campanya la nit del 30 al 31 de gener. D'esquerra a dreta, Vicenç Mateu (IDN), Ladislau Baró (AND) i Marc Forné (UL). Foto de la dreta: Vicenç Mateu (IDN) cap de llista nacional.

ARXIU / ACTUAL

“caps grossos”, a tots els caps de casa, i limitava més en la teoria que en la pràctica el règim caciquista— i, d'altra banda, la crisi política i social que va començar el 1868 i va culminar amb l'anomenada “revolució” del 1881, motivada per l'intent d'instal·lació al país de cases de joc com una solució de la crisi econòmica amb l'obertura al sector terciari. Un intent que finalment va resultar fallit i que va tenir com a rerefons les divergències en el si de la classe dirigent, entre aquesta i els coprínceps i entre els coprínceps mateixos.

Superats aquests conflictes, l'immobilisme es va tornar a imposar i no es va produir cap crisi rellevant fins quasi un segle més tard, el 1975. En un país en plena ex-

ARXIU / ACTUAL

ARXIU / ACTUAL

El govern de Marc Forné (dalt), en una sessió plenària del Consell General, al centre de l'hemicicle. El Consell General de la primera legislatura constitucional ha elegit en tres anys dos governs de signe oposat (foto de l'esquerra). Els amplis poders dels coprínceps s'han vist reduïts amb la Constitució i la creació d'un cap d'estat (al costat).

plosió econòmica i demogràfica, abocat a la modernització, però que havia entrat als anys setanta, per posar un parell d'exemples significatius, sense el dret de vot de la dona i sense la figura de l'advocat defensor en els processos penals, el 1975 es va donar el primer xoc derivat d'un dèficit d'entitat superior, el de la divisió clara de po-

Els partits

AGRUPAMENT NACIONAL DEMOCRÀTIC (AND)

Cap de llista nacional: Ladislau Baró.

Eslògan electoral: "L'opció clara".

És el partit d'Òscar Ribas (que en complir l'any passat 60 anys va declarar que es retirava de la política activa). Format bàsicament per notables de les parròquies, empresaris i professionals.

Autodefinició: Social-liberal.

Consellers en l'anterior legislatura: 8.

Presenta llista nacional i llistes parroquials a Andorra la Vella, Escaldes-Engordany, Sant Julià de Lòria, Encamp i Ordino.

Campanya porta a porta: Sí.

INICIATIVA DEMOCRÀTICA NACIONAL (IDN)

Cap de llista nacional: Vicenç Mateu.

Eslògan electoral: "Mirem més lluny".

Format bàsicament per professionals liberals, molts dels quals andorrans de primera generació, amb una mitjana d'edat de 30-40 anys.

Autodefinició: Progressista.

Consellers en l'anterior legislatura: 2.

Presenta llista nacional i llistes parroquials a Andorra la Vella i Escaldes-Engordany.

Campanya porta a porta: No.

NOVA DEMOCRÀCIA (ND)

Cap de llista nacional: Jaume Bartumeu.

Eslògan electoral: "Perquè Andorra funcioni".

Format bàsicament per professionals liberals i funcionaris.

Autodefinició: Progressista.

Consellers en l'anterior legislatura: 5.

Presenta llista nacional i llistes parroquials a Andorra la Vella i Escaldes-Engordany.

Campanya porta a porta: Sí.

UNIO LIBERAL (UL)

Cap de llista nacional: Marc Forné.

Eslògan electoral: "Andorra no es pot parar".

Conglomerat format entorn del Partit Liberal d'Andorra i el Partit Liberal d'Escaldes-Engordany amb incorporació de grups parroquials que han donat suport al govern de Marc Forné. Format bàsicament per notables de les parròquies, empresaris i professionals.

Autodefinició: Liberal.

Consellers en l'anterior legislatura: 11 (13 comptant els 2 d'Ordino que avui no formen part d'UL). Presenta llista nacional i llistes parroquials a Andorra la Vella, Escaldes-Engordany, Sant Julià de Lòria, Encamp, la Massana i Camillo.

Porta a porta: Sí.

ders, i que es va centrar en la contestació, per part del Consell General, d'un decret regulador de la immigració emès pels serveis dels coprínceps —un decret que, cal dir-ho tot, introduïa uns tímids elements moderadors d'unes relacions i condicions laborals poc menys que "salvatges"—. L'episodi va fer sentir la necessitat d'una reforma de les institucions, que efectivament es va portar a terme durant la dècada dels 80 i que va donar alguns fruits positius, el principal dels quals va ser la creació del govern el 1982, com un pas cap a la divisió de poders, si bé en el seu conjunt la reforma va resultar insuficient i per això mateix va ser batejada popularment com "reformeta".

La Constitució que va venir d'Europa. El factor que subjeia en el fons del procés de reforma era allò que se n'ha dit l'"elucidació de la sobirania" d'Andorra, que per llegat medieval corresponia als coprínceps. La "reformeta" va crear un poder executiu, però no el va dotar de poders suficients, de manera que moltes funcions executives del governament intern continuaven en mans del Consell General, mentre que persistia la confusió de poders perquè els coprínceps es reservaven funcions com la justícia i alhora l'ordre públic i es perllongava també la seva tutela de sobirans medievals del país en les relacions amb l'exterior.

A finals dels anys 80 era clara la necessitat d'una reforma més profunda, necessitat que fins i tot un dels coprínceps, el bisbe d'Urgell, havia manifestat, i que els sectors dirigents del país també sentien després del desencís de la "reformeta". Però entre els polítics andorrans predominava la por del canvi i només unes poques veus començaven a parlar d'estat de dret i constitució.

El procés cap a la Constitució va venir, però, de forma ràpida i inopinada. Un judici penal fet contra dos atacadors, l'un espanyol i l'altre txec, va ser la causa que els condemnats denunciessin l'estat francès —com a garant internacional d'Andorra— davant el tribunal

de drets humans d'Estrasburg per haver estat jutjats sense plenes garanties processals. L'objecte de la denúncia era la indefensió per haver estat jutjats en català sense que el tribunal hagués accedit a la seva petició d'un intèrpret. El fet —que forçosament havia d'encendre un llum d'alerta a l'Elisi— va ser el detonant per a la formació en el si del Consell d'Europa d'una comissió amb l'encàrrec d'estudiar la situació institucional d'Andorra i el respecte dels drets humans dins el país, les conclusions de la qual, aprovades per l'organisme europeu l'11 de maig de 1990, van ser trameses als dos coprínceps i al mateix Consell General en forma d'unes clares invitacions: que les institucions andorranes es dotessin d'una constitució escrita, que s'establís la separació de poders i que es flexibilitzessin les regles d'ad-

ARXIU / ACTUAL

quisició de la nacionalitat andorranca.

La fruita era madura. Dins el mateix mes de juny, el Consell General demanava als coprínceps l'establiment d'un procés constituent, i pocs mesos més tard s'encetaven les negociacions a tres bandes, després que el copríncep francès —François Mitterrand— vencés les darreres resistències del seu aparell i la política d'estat francesa respecte a Andorra passés de tenir un signe de tutela i minorització a reconèixer el dret del poble andorrà a la sobirania.

La Constitució que finalment el 14 de març de 1993 els andorrans votaven en referèndum —amb el resultat d'un 72% de "sí"— situava el

país com un modern estat de dret, amb plena separació de poders i amb una personalitat internacional que es va consumir amb l'entrada del país a l'ONU com a membre de ple dret el juliol del mateix any.

Fragmentació. Però la Constitució no ha estat la panacea. Ja hem assenyalat en els articles anteriors els dèficits de model econòmic i de model social que ha anat acumulant el país arran del seu portentós desenvolupament encara no del tot paït, i que només podran trobar vies de solució en la mesura que un projecte polític fort i amb prou suports marqui unes pautes globals i continuades.

Les eleccions del 16 de febrer arriben marcades pel fantasma de la ingovernabilitat. Un fantasma que a Andorra no és pas un mal fruit de la Constitució, sinó que li

Les eleccions del 16 de febrer arriben marcades pel fantasma de la ingovernabilitat, un fantasma molt anterior a la Constitució.

és molt anterior. Des de la creació de la institució executiva l'any 82, només un govern, l'encapçalat per Josep Pintat els anys 94-97, ha pogut resistir una legislatura completa. Les dificultats deriven de la fragmentació de l'arc polític en petits grups que no aconsegueixen suports majoritaris i de la reiterada incapacitat d'aquests grups de trobar unes vies estables d'entesa i de consens. La personalització de la política en notables o en clans familiars o parroquials, la preeminència dels interessos particulars per sobre de les necessitats col·lectives, les amistats i les enenistats personals i familiars o el pur i simple clientelisme derivat del vell caciquisme o de relacions

ARXIU / ACTUAL

El pes polític de les parròquies i dels seus òrgans de govern, els comuns, és molt superior al dels ajuntaments i comunes dels països veïns (en la foto, el comú de Sant Julià de Lòria). En fer seixanta anys el 1996, Òscar Ribas (baix) va declarar que es retirava de la política activa. En la parròquia de Sant Julià, però, es presenta el seu fill Oriol.

de dependència més modernes són factors que encara pesen molt en el tarannà de la classe política andorranca. Dos eminents polítics d'aquest segle, el qui fou síndic general Julià Reig i el seu nebot i primer cap de govern Òscar Ribas, van tenir a les seves mans la possibilitat i les ocasions d'encapçalar aquest projecte polític programàtic, però el fet és que no van saber —o no van poder— arribar-lo a articular.

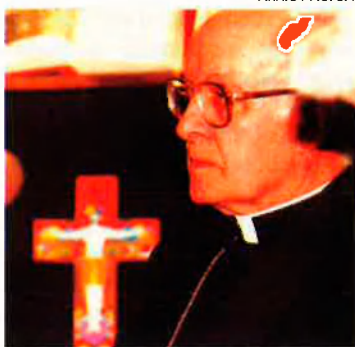
Cal dir, però, que les eleccions del dia 16 presenten un panorama més aclarit del que presentaven les de fa tres anys i que van donar per resultat una legislatura inestable i finalment truncada. Si l'any 1993 optaven per la circumscripció nacional cinc grups i les candidatures parroquials es fragmentaven en altres grups particulars, ara els partits d'abast nacional s'han reduït a quatre, i a les parròquies s'ha produït un procés de clarificació que fa que només una sola llista, de les setze presentades en total a les set parròquies, porti etiqueta independent. Una gran part d'aquest procés clarificador és deguda a la cristallització electoral del conglomerat que ha donat durant dos anys una precària majoria al govern de Marc Forné, i que ara es presenta sota les sigles UL, Unió Liberal. Però encara que aquest conglomerat —la futura cohesió del qual està per veure— pugui obtenir més escons que els 8 d'un total de 28 que va obtenir el 93 el partit més votat

▶▶

Joan Martí i Alanís, bisbe d'Urgell i, per tant, copríncep d'Andorra. No s'ha estat de tirar en cara als andorrans la seva escassa sensibilitat social.

—l'AND d'Oscar Ribas— és improbable que obtingui la majoria absoluta de 15. Tot fa pensar, doncs, que s'imposaran els pactes postelectorals, a dues o més bandes. Aquesta és, doncs, la gran incògnita de les presents eleccions: s'arribarà a la formació d'una majoria parlamentària estable i d'un govern fort, i aquests comicis marcaran una fita històrica, o continuaran els pactes de majories precàries i les eleccions del 16-F seran només un tràmit irrellevant? Considerats els factors en presència, seria insensat aventurar-se a respondre *a priori* aquesta pregunta.

Un divorci. També seria insensat, segons els observadors, que els polítics andorrans no trobessin les vies de consens que han de permetre posar ordre en un país desen-

ARXIU / ACTUAL

el cens ha crescut en un 12%, augment que correspon majorment a una franja jove de nous andorrans assalariats o funcionaris. Continua essent molt difícil, per als assalariats, accedir a la política, en un país on no hi ha partits forts amb una àmplia militància, i molt menys encara la possibilitat de generar polítiques professionals.

ARXIU / ACTUAL

Les visites de polítics i analistes catalans són freqüents a Andorra. En la foto, Miquel Roca en una estada recent on va dissertar sobre l'encaix d'Andorra a Europa.

dreçat que va ajornant les solucions definitives als problemes estructurals que té plantejats. El divorci entre la classe política i els agents econòmics i socials és una realitat sentida —bé que poc confessada— pels mateixos polítics, que en molt bona part, si bé no al cent per cent, formen una classe endogàmica que s'autoreprodueix. Dels 28 consellers generals de l'última legislatura, 23 opten a la reelecció; aquesta dada no seria significativa, i menys en un país de les dimensions d'Andorra, si en la panòplia dels candidats es reflectís de manera notòria una renovació que creixés almenys al mateix ritme quantitatiu i qualitatiu amb què ho fa el cens electoral: respecte a les eleccions del 93,

Hi ha unanimitat en la promesa de mantenir la baixa fiscalitat i no implantar impostos directes en un país que no els ha coneguts mai.

Un exemple il·lustratiu d'aquesta endogàmia, omnipresent en les llistes parroquials, es dona a Sant Julià de Lòria. Les dues llistes per circumscripció parroquial que s'enfronten estan encapçalades pels hereus de dos llinatges tradicionalment contraposats políticament: Oriol Ribas i Marc Pintat, fills dels ex-caps de govern —i grans empresaris de la parròquia— Oscar Ribas i Josep Pintat, reproduïxen un cartell bipolar que ja era vigent fa trenta anys.

Una oferta poc diversificada. Si la classificació en dretes i esquerres no s'ajusta a la realitat andorrana, sí que és veritat que els quatre grans grups en presència no

són, ni de bon tros, de naturalesa idèntica, tant pel que fa a la seva coherència interna com pel que fa a la ideologia que proclamen. L'arc ideològic va des del liberalisme del conglomerat Unió Liberal —dins el qual el Partit Liberal d'Andorra, que n'és el nucli impulsor, és l'única formació política andorrana adscrita a la corresponent Internacional— fins al "progressisme" de Nova Democràcia i Iniciativa Democràtica Nacional, passant pel "social-liberalisme" de l'Agrupament Nacional Democràtic que reclama per a si mateix un difús espai de centre. No hi ha ni democràcia cristiana, ni socialdemocràcia, ni centre en el ple sentit de la paraula. Ni, naturalment, autotribucions ni atribucions al contrari de dreta o esquerra.

Malgrat les proclamades diferències ideològiques que es fan notar sobretot en els aspectes més retòrics de la pugna política, l'oferta concreta dels programes electorals és poc diversificada, sense diferències de model fonamentals, i en molts aspectes intercanviable. Segurament no és cap casualitat, sinó el resultat de la necessitat de donar solucions als problemes fonamentals que el país té plantejats, que en molt bona part demanen consens, i que són quasi tots assignatures pendents de l'anterior legislatura: problemes relacionats amb el redreçament econòmic, amb la cohesió social, amb la cohesió territorial i amb el funcionament de les institucions i de l'administració pública. Temes com el desenvolupament del títol constitucional relatiu als drets i llibertats, la reforma de l'administració —amb molta cura de no espantar el funcionariat, que constitueix més d'una quarta part del cens electoral—, la regulació de la immigració, la revitalització de l'economia, la reducció del deute públic, el finançament dels comuns de les parròquies, la reforma del Codi Penal o l'orientació de les relacions exteriors en benefici de l'economia del país són el plat fort de tots els programes. També hi ha unanimitat en la promesa de mantenir la baixa fiscalitat i no implantar impostos directes en un país que no els ha coneguts mai.

Seran aquestes eleccions un tràmit irrellevant?

Josep Pintat, ex-cap de govern

"Si els resultats permeten una majoria suficient que doni suport estable a un síndic i a un cap de govern, seran uns bons resultats i les eleccions no hauran estat de tràmit. La inestabilitat política ens ve de la llei electoral, que no és una bona llei. Caldria fer una nova llei que, tot respectant la personalitat de les parròquies, doni una solució assenyada i integradora a les diferències de nombre d'electors entre unes parròquies i altres. Mentre no hi hagi aquesta llei, tot el que es faci per aclarir el panorama polític és bo. En aquest sentit, em xoca que alguns líders s'esquincin les vestidures per l'aglutinació que s'ha fet entorn de la Unió Liberal."

Oscar Ribas, ex-cap de govern

"No crec pas que aquestes eleccions siguin irrellevants. Més aviat penso que tindran la virtut d'aclarir la posició dels electors sobre la política dels últims quatre anys. La llàstima és que el sistema electoral que tenim no permetrà arribar a un aclariment total. És un sistema electoral que no propicia la concentració, i que convindria canviar. Es pot fer de moltes maneres: amb dues voltes electorals a les parròquies, amb llistes

Una urna a Andorra la Vella. El cens d'electors és un 17% de la població.

tes obertes, o d'altres. Tampoc no crec que siguin irrellevants per un altre motiu: perquè crec que els polítics elegits valoraran les experiències negatives de l'última legislatura, faran una reflexió i modificaran algunes actituds."

Joan Samarra, ex-cònsol d'Andorra la Vella i ex-conseller de Turisme i Esports del gabinet Pintat

"Estem en un moment de transició. Hem passat d'un sistema arcaic, en què els coprínceps tenien les responsabilitats últimes dels problemes, a un estat modern que hem de gestio-

nar totalment nosaltres. Assolir la maduresa política no és cosa de quatre dies. El sistema de partits hauria de quedar reduït a un partit conservador, un de progressista i un partit frontissa, i crec que cada vegada que hi ha eleccions avancem una mica en aquest camí. Ara bé, si no evolucionem prou de pressa per nosaltres mateixos, el context econòmic i les relacions amb Europa ens hi ajudaran. Estem avocats a arribar-hi."

Ramon Serra, ex-ministre d'Afers Socials i Cultura del gabinet Ribas

"Unes eleccions democràtiques mai no són irrellevants per a un demòcrata. En el cas andorrà, el canvi polític constitucional va ser seguit per un intent de transformació més profund, sobretot en el sentit econòmic i social, liderat per Oscar Ribas, que es va veure escapçat poc menys d'un any després. En els darrers dos anys hem assistit a l'arribada al poder d'un seguit de forces que no havien participat directament en el procés constituent i que han hagut d'adaptar-se a les noves realitats. Les eleccions són l'ocasió per reprendre aquell impuls transformador, probablement amb una base més àmplia." À. V.

Servei Català de Col·locació

Si necessita cobrir un lloc de treball a la seva empresa
té a la seva disposició els telèfons 902 22 11 11 i 902 22 10 44 (*)

(*) L'àmbit d'actuació del SCC legalment es ceneix a Catalunya

Amb un Mercedes, o amb una tartana?

Depèn si parlem de la vida de l'andorrà o bé de la política. La Constitució no s'ha emmarcat encara en l'Andorra real. Hi ha buits i costarà d'omplir-los. Correccions imprevistes a dojo amb 10.836 votants i 64.000 habitants i Europa que ens envolta. Andorra porta el llast de l'estructura política medieval de les parròquies. S'hi veu una millora: ha desaparegut un partit nacional-parroquial i alguns grups parroquials semblen fondre's en els quatre nacionals.

El llast del sistema electoral és que, dels 28 diputats, 14 són de llistes parroquials i aquestes han estat la frontissa per fer i desfer governs. Ja veurem què en queda. Cal explicar al lector que el sistema aprovat en la Constitució fa que uns vots siguin més vots que uns altres. A Andorra la Vella 3.353 vots elegeixen dos diputats, mentre que a Ordino només en calen 532. A Canillo 439 valen tant com els 2.259 d'Escaldes-Engordany.

Molts creuen que no hi haurà encara una majoria neta i es repetirà la ineficaç "escudella barrejada". Els quatre partits,

per ordre de vots als darrers comicis, foren AND, personalitzat per Oscar Ribas, UL, liderat per Marc Forné, ND, sota la mà de Jaume Bartumeu, i IDN, amb Vicenç Mateu al capdavant. Quan se sàpiguen els resultats, el lector pot fer els seus càlculs.

Els dos primers partits són ben conservadors, i es recolzen més en personalismes. L'ex-cap de govern Josep Pintat ho ha dit ben clar: a Andorra els ciutadans voten més les persones que els programes. De tota manera, en aquests dos grups s'hi endevinen dos grups poderosos de l'economia. Algú d'ells ha dit públicament que no es descarta una aliança postelectoral.

Els programes només són uns rosaris de bones intencions, com per exemple l'oblidat pla estratègic, que no va servir de res. Amb tot, a la vista de certs plantejaments, els dos partits més febles se'ls pot catalogar de progressistes, ja que reclamen enfocaments de futur que els altres obliden. "Mirem més lluny", diu un d'ells.

Costarà de desar la tartana. **Jaume Ros**

d'un fort clientelisme polític i el tractament del qual en qualsevol sentit mínimament reformista pot ser un dels indicadors del grau de modernització del país.

Una campanya tranquil·la.

Les campanyes electorals a Andorra són unes operacions tranquil·les i ordenades que semblen dirigides per un geni anglès. Aquesta no és diferent de les altres, malgrat que en la pre-campanya les declaracions d'un candidat parroquial acusant Marc Forné de ser "l'enemic de la parròquia" —una terminologia desacostumada en uns polítics que solen posar sordina a les càrregues de fons— presagiaven una crispació que no sembla haver tingut continuïtat. La nit del 30 al 31 de gener els caps de llista nacional van participar en l'acte conjunt i ritual de l'enganxada dels primers cartells, i les diferents candidatures expliquen pausadament i sense alçar la veu els seus programes en els actes públics —que no reben el nom de mítings— amb una normalitat que no és obstacle perquè alguns electors els increpin —ells sí— amb càrregues de fons sense sordina. És la gràcia i l'avantatge d'un país petit on tothom es coneix i tothom pot tenir a l'abast del primer a l'últim candidat.

Els candidats es promocionen també fent el "porta a porta", un vell costum de visitar un a un els electors al seu domicili, els partidaris del qual asseguren que ja no té res a veure amb la vella pràctica caciquista ni amb cap mercadeig del vot amb compensacions clientelistes, si bé un dels partits, Iniciativa Democràtica Nacional, ha renunciat a aquesta pràctica perquè, diuen els seus components, la muller del Cèsar, a més de ser honesta, ha de semblar-ho i a més a més l'elector té dret a la intimitat.

Diumenge vinent, les urnes parlaran. Dels resultats, i de la capacitat dels qui resultin elegits, dependrà que aquestes eleccions hagin estat o no un tràmit irrellevant i que la transició d'Andorra cap a la modernitat continuï essent o no una transició perpètua.

Àlvar Valls

L'edifici administratiu del govern. Rep el nom popular de "búnquer".

Entre les diferències més rellevants, una destaca per damunt de les altres: Nova Democràcia i Iniciativa Democràtica Nacional es declaren partidàries —amb moltes precaucions— de la reconversió del

monocultiu del tabac, que ha destruït l'agricultura tradicional, i proposen accions per dur-la a terme. El tema del tabac és un assumpte delicat que mou molts diners i moltes passions, que és objecte

ARXIU / ACTUAL